בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם נאם ה'. ורבי זירא ההוא בכלי שרת כתיב. ורב יהודה כתיב קרא אחרינא °השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה וגו'. ורבי זירא ההוא שלא יעלו ישראל בחומה. ורב יהודה השבעתי אחרינא כתיב. ורבי זירא ההוא מיבעי ליה לכדרבי יוסי ברבי חנינא דאמר ג' שבועות הללו למה: אחת שלא יעלו ישראל בחומה ואחת שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל שלא ימרדו באומות העולם ואחת שהשביע הקדוש ברוך הוא את העובדי כוכבים שלא ישתעבדו בהן בישראל יותר מדאי. ורב יהודה °אם תעירו ואם תעוררו כתיב. ורבי זירא מיבעי ליה לכדרבי לוי דאמר שש שבועות הללו למה? תלתא הני דאמרן אינך: שלא יגלו את הקץ, ושלא ירחקו את הקץ, ושלא יגלו הסוד לעובדי כוכבים. °בצבאות או באילות השדה: אמר רבי אלעזר אמר להם הקב"ה לישראל אם אתם מקיימין את השבועה מוטב ואם לאו אני מתיר את בשרכם כצבאות וכאילות השדה. אמר רבי אלעזר כל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עון שנאמר °ובל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון. א"ל רבא לרב אשי אנן בסובלי חלאים מתנינן לה. אמר רב ענן כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח: כתיב הכא °מזבח אדמה תעשה לי וכתיב התם °וכפר אדמתו עמו. עולא הוה רגיל דהוה סליק לארץ ישראל, נח נפשיה בחוץ לארץ, אתו אמרו ליה לרבי אלעזר, אמר אנת עולא °על אדמה טמאה תמות, אמרו לו ארונו בא, אמר להם אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתה. ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בי חוזאה, אתא לקמיה דר' חנינא, א"ל מהו למיחת וליבמה? א"ל אחיו נשא כותית ומת ברוך המקום שהרגו והוא ירד אחריו. אמר רב יהודה אמר שמואל כשם שאסור לצאת מארץ ישראל לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות, רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אפילו מפומבדיתא לבי כובי, ההוא דנפק מפומבדיתא לבי כובי, שמתיה רב יוסף, ההוא דנפק מפומבדיתא לאסתוניא שכיב, אמר אביי אי בעי האי צורבא מרבנן הוה חיי. רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו כשרין שבבבל א"י קולטתן כשרין שבשאר ארצות בבל קולטתן, למאי, אילימא ליוחסין והאמר מר כל הארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל אלא לענין קבורה. אמר רב יהודה כל הדר בבבל כאילו דר בארץ ישראל שנאמר °הוי ציון המלטי יושבת בת בבל.

אמר אביי נקטינן בבל לא חזיא חבלי דמשיח תרגמה אהוצל דבנימין וקרו ליה קרנא דשיזבתא. א"ר אלעזר מתים שבחוץ לארץ אינם חיים שנאמר °ונתתי צבי בארץ חיים ארץ שצביוני בה, מתיה חיים, שאין צביוני בה, אין מתיה חיים. מתיב ר' אבא בר ממל °יחיו מתיך נבלתי יקומון מאי לאו יחיו מתיך מתים שבא"י נבלתי יקומון מתים שבחוץ לארץ ומאי ונתתי צבי בארץ חיים אנבוכד נצר הוא דכתיב דאמר רחמנא מייתינא עלייהו מלכא דקליל כי טביא. א"ל רבי, מקרא אחר אני דורש °נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה ואלא הכתיב נבלתי יקומון? ההוא בנפלים הוא דכתיב ורבי אבא בר ממל האי נותן נשמה לעם עליה מאי עביד ליה? מיבעי ליה לכדרבי אבהו דאמר ר' אבהו אפילו שפחה כנענית שבא"י מובטח לה שהיא בת העולם הבא: כתיב הכא לעם עליה וכתיב התם °שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור. ורוח להולכים בה א"ר ירמיה בר אבא א"ר יוחנן כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם הבא. ולר' אלעזר צדיקים שבחוץ לארץ אינם חיים? אמר רבי אילעא ע"י גלגול מתקיף לה ר' אבא סלא רבא גלגול לצדיקים צער הוא אמר אביי מחילות נעשות להם בקרקע. °ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם אמר קרנא דברים בגו: יודע היה יעקב אבינו שצדיק גמור היה ואם מתים שבחוצה לארץ חיים למה הטריח את בניו שמא לא יזכה למחילות. כיוצא בדבר אתה אומר °וישבע יוסף את בני ישראל וגו' א"ר חנינא דברים בגו, יודע היה יוסף בעצמו שצדיק גמור היה ואם מתים שבחוצה לארץ חיים למה הטריח את אחיו ארבע מאות פרסה שמא לא יזכה למחילות. שלחו ליה אחוהי לרבה יודע היה יעקב שצדיק גמור היה וכו', אילפא מוסיף בה דברים מעשה באחד שהיה מצטער על אשה אחת וביקש לירד כיון ששמע כזאת גלגל בעצמו עד יום מותו, אף על פי שחכם גדול אתה אינו דומה לומד מעצמו ללומד מרבו, וא"ת אין לך רב, יש לך רב ומנו רבי יוחנן, ואם אין אתה עולה הזהר בשלשה דברים: אל תרבה בישיבה שישיבה קשה לתחתוניות ואל תרבה בעמידה שעמידה קשה ללב, ואל תרבה בהליכה שהליכה קשה לעינים, אלא שליש בישיבה שליש בעמידה שליש בהילוך, כל ישיבה שאין עמה סמיכה עמידה נוחה הימנה, עמידה ס"ד והאמרת עמידה קשה ללב? אלא ישיבה שאין

א) [תוספתא דמסכת ע"ז פ"ה] ב) קדושין סח. [יבמות סב.] ב"ק מט. נדה יז.

ירמיה כז · שיר ב · שם · ישעיה לג · שמות כ · דברים לב · עמוס ז · זכריה ב · ישעיה כו · שם מב · בראשית כב · שם מז · שם נ

בכלי שרת כתיב. קרא דלעיל מיניה כתיב כי כה אמר ה' אל העמודים ועל הים ועל המכונות וגו': **שלא יעלו בחומה.** יחד ביד חזקה: **אם תעירו ואם תעוררו.** שתי שבועות בכל אחת: **שלא יגלו את הקץ.** נביאים שביניהם: **ושלא ירחקו את הקץ.** בעונם ל"א שלא ידחקו גרסינן לשון דוחק שלא ירבו בתחנונים על כך יותר מדאי: **ושלא יגלו את הסוד.** אמרי לה סוד העבור ואמרי לה סוד טעמי התורה: **מתיר את בשרכם.** לשון הפקר: **ובל יאמר שכן חליתי.** כלומר אל יתרעם לומר צר לי כי כולם נשואי עון: **אתה על אדמה טמאה תמות.** מקרא הוא בנבואת עמוס: **ארונו בא.** לקוברו בא"י: **כך אסור לצאת מבבל.** לפי שיש שם ישיבות המרביצות תורה תמיד: **דנפק מפומבדיתא לבי כובי.** לגור שם: **א"י קולטתן.** כדמפרש: **אילימא ליוחסין.** שנושאין נשים מא"י והא בבל מיוחס טפי דאמר מר בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עא.): **כל הארצות.** הרי הן אצל בבל: **כעיסה.** המעורבת שאין ניכר בה מה בתוכה כך כל המשפחות ספק*: **אלא לענין קבורה.** של בבל מוליכין ארונותיהם ליקבר בא"י ושל שאר ארצות הרחוקים מא"י וקרובים לבבל קוברים בבבל שיש שם זכות תורה: **וקרו ליה.** לימות המשיח: **לעם עליה.** על א"י: **ההוא בנפלים כתיב.** ולעולם בא"י: **אינן חיים.** בתמיה: **ע"י גלגול.** מתגלגלים העצמות עד א"י וחיין שם: **מחילות נעשה להם בקרקע.** ועומדים על רגליהם והולכים במחילות עד א"י ושם מגלגלין ועולים: **דברים בגו.** יש כאן דברים מסותרים בדבר זה וצריך לתת להם לב: **שצדיק גמור היה.** ולא היה צריך לזכות א"י: **שלחו ליה אחוהי לרבה.** רבה בר נחמני בפומבדיתא היה והיו לו אחים בא"י ושלחו אגרת זו כדי שיעלה אצלם: **אילפא מוסיף בה דברים.** עוד שלחו לו כן: **מעשה באחד שהיה מצטער על אשה אחת.** שנתן בה עיניו והיא בח"ל: **ואע"פ שחכם אתה.** יפה לך לעלות כאן ללמוד מפי רב שאין דומה הלומד מעצמו כו': **וא"ת אין לך רב.** כאן שיוכל ללמדך: שאין

תוספות רי"ד

יוציא ויתן כתובה. היא אומרת לצאת והוא אומר שלא לצאת כופין אותה שלא תצא ואם לאו תצא שלא בכתובה: מתני' נשא אשה בארץ ישראל וגירשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל. נשא אשה בארץ ישראל וגירשה בקפודקיא נותן לה ממעות ארץ ישראל. נשא אשה בקפודקיא וגירשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל. רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפודקיא. נשא אשה בקפודקיא וגירשה בקפודקיא נותן לה ממעות קפודקיא. פי' מעות קפודקיא הן גדולות ממעות ארץ ישראל. ואמרי' הא גופא קשיא קתני נשא אשה בארץ ישראל וגירשה בקפודקיא נותן לה ממעות ארץ ישראל אלמא בתר שעבודא אזלינן והדר תני נשא אשה בקפודקיא וגירשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל אלמא בתר גוביינא אזלינן אמר רבא מקולי כתובה שנו כאן פי' זו היא א' מקולות שהעלו חכמים בכתובה וקסבר ת"ק כתובת אשה מדרבנן ורשב"ג סבר כתובת אשה דאורייתא פלוגתא היא בשמעתא קמייתא דמכלתין: ת"ר המוציא שט"ח על חבירו כתוב בבבל מגבהו ממעות בבל כתוב בארץ ישראל מגבהו ממעות ארץ ישראל כתוב בו סתם הוציאו בבבל מגבהו ממעות בבל הוציאו בארץ ישראל מגבהו ממעות ארץ ישראל. מה שאין כן בכתובה. אהייא אמר רב משרשיא ארישא ולאפוקי מדרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא. פי' ארישא קאי דתני כתוב בו בבבל וכו' אלמא בתר שעבודא אזלי' ולאו בתר גוביינא משא"כ בכתובה דלא אזלינן בתר שעבודא אלא להקל שאם היה השעבוד במקו' שהמטבע גדול והגוביינא במקום שהמטבע פחות ממנו אזלינן בתר גוביינא דכתובה היא מדרבנן ולא דמיא לב"ח. ולאפוקי מדרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא ודינה כדין ב"ח ואין הלכה כרשב"ג חדא דהא מתניתא מפקא מיניה. ותו דתנן סתמא בפ' יש בכור לנחלה דלא כותיה דתנן התם הבכור נוטל פי שנים בנכסי האב ואינו נוטל פי שנים בנכסי האם ואינו נוטל בשבח ולא בראוי כבמוחזק ולא האשה בכתובתה ולא בנות במזונותיהן ולא היבם וכולן אינן נוטלין בשבח ולא בראוי כבמוחזק ואקשי' בגמ' על מאי דתני ולא האשה בכתובתה איני והאמר שמואל ב"ח גובה את השבח. א"ר אבא מקולי כתובה שאנו כאן. אלמא קילא כתובה מב"ח דב"ח טריף משבחא דלוקח שאע"פ שהלוקח השביחה לאחר שקנאה אתי ב"ח וטריף לה כאשר היא משובחת ולא יהיב ליה מידי ואילו בכתובה תנן דלא שקלא שבחא שאם באה לטרוף מן הלקוחות ואם השביחו את השדה אינה יכולה לטרוף את השבח ש"מ כתובה דרבנן ומ"ה לא דמיא לב"ח והלכתא כסתם משנה ועוד דתני לה גבי הלכתא פסיקתא הלכתא דכל הני דמתנו בהא מתני' הלכות פסוקות הן עיין בערך מ"ב בס"ה: ת"ר לעולם ידור אדם בארץ ישראל ואפילו בעיר שרובה עובדי כוכבים ולא ידור בח"ל ואפילו בעיר שרובה ישראל שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכו' *) שנאמר לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים וכך בדוד הוא אומר כי גירשוני [היום] מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים: א"ר אלעזר כל הדר בא"י שרוי בלא עון שנאמר העם היושב בה נשוי עון: אמר רב ענן כל הקבור בא"י כאילו קבור תחת המזבח כתיב הכא מזבח אדמה תעשה לי וכתיב התם וכפר אדמתו עמו: עולא הוה רגיל דהוה סליק לא"י נח נפשיה בחו"ל אתו אמרי ליה לר' אלעזר קרי עליה [אנת עולא] על אדמה טמאה תמות אמרו לו ארונו בא אמר להן אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתה. ההוא גברא דנפלה ליה יבמה (כי הויא) [בי חוזאה] אתא לקמיה דר' חנינא א"ל מהו למיחת ליבומה התם א"ל אם אחיו נשא גויה ברוך המקום שעקרו אחיו ירד תחתיו אמר רב יהודה אמר שמואל כשם שאסור לצאת מא"י לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות: **סליק מסכת כתובות**

*) כך היה סדין בזמן שהיו ישראל על אדמתן.

עין משפט נר מצוה

ע א ב ג מיי' פ"ה מהל' מלכים הל' יא:
עא ד מיי' שם הל' ט:
עב ה מיי' שם הל' יב:
עג ו מיי' שם הל' יא:

מסורת הש"ס

נ"ל בחומה וכן בסמוך. יעב"ץ

[וע"ע רש"י קדושין סט: ועא. ד"ה עיסה]

[אפשר דצ"ל רבינא וכ"א בע"י דהא כשמת רבא נולד רב אשי כדאיתא קדושין עב: ובילקוט איתא ר' אבא]

[וצ"ל אם אחיו של זה נשא רש"ל]

גליון הש"ס

גמ' ע"י גלגול. עיין סוטה ה ע"א תוס' ד"ה כל אדם:

[קדושין סט: ודף עא.]

כ"ה שלא קיבל עליו צער מחילות [וכן גי' הילקוט וכ"ה בע"י]

---

* עי' מצפה איתן - היינו סוף זמן של ז' מצות בני נח ואילו שאר מצות אפילו הגוי אסור ללמד לגוי

* עי' שיר השירים ח:ד זו עבודה מוזכר (עי' לקמן בגמ')

שבועות בשיר השירים
ב:ז השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו וכו'
ג:ה השבעתי ... (כמו ב:ז) ... אם תעירו ואם תעוררו וכו'
ה:ח השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני
ח:ד השבעתי אתכם בנות ירושלים מה תעירו ומה תעוררו את האהבה עד שתחפץ

ישעיה כו:יט יחיו מתיך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר כי טל אורות טלך וארץ רפאים תפיל

נוטע ג' שבועות

נוטע שיטת ר"א "מתים שבחו"ל אינם חיים"

תת נוטע תחייתם של צדיקים שבחו"ל
1. גלגול
2. מחילות

נוטע אגרת שנשלחה לרבה ע"י אחיו לעלות ארצה